

Magyar könyvészet 1921—1944

A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke VII. Magyar irodalom

1946 óta az Országos Széchényi Könyvtár adja ki az ETO szakcsoportjai szerint tagolt *Magyar Nemzeti Bibliográfiát*. Ennek rendszeres megjelenésével a kurrens nemzeti bibliográfia ügye megnyugtatóan rendeződött. Az Országos Széchényi Könyvtár, mint a magyar nemzeti bibliográfia műhelye, a múltból azonban meglehetősen nagy adósságokkal terhelt hagyatékot örökölt, amelynek rendbetétele (a már meglévő bibliográfiák, mint például a Régi Magyar Könyvtár, a Petrik stb. kiegészítése, illetve kiegészített kiadása, a hiányok pótlása stb.) kellő anyagi fedezet és személyi ellátottság mellett is éveket, sőt évtizedeket vesz igénybe. A retrospektív magyar nemzeti bibliográfia megoldásra váró feladatainak egy részét a magyar könyvtár- és bibliográfiaügy nagy öregje, *Kóhalmi Béla* vázolta fel a Magyar Könyvszemlében, 1962-ben megjelent *Retrospektív nemzeti bibliográfiánk 1473—1920* című tanulmányában; kár, hogy a „számonkérés” 1921 utáni időre vonatkozó szakaszát már nem írhatta meg. Pedig éppen ez a korszak (1921—1944) adja a legtöbb feladatot bibliográfusainknak, hiszen a magánvállalkozások (Pikler Blanka: 1921—1923, Gulyás Pál: 1930) mellett az OSZK-nak csak az 1936—1941. évi (Szolnás—Droszt—Mokcsay), hatkötetes bibliográfia kiadására jutott ereje; az 1924—1929, illetve 1931—1934-es évekről a *Corvina* elsősorban könyvkereskedelmi szempontokat érvényesítő összeállítása (1931-től 1934-ig Gulyás Pál vezetésével), az 1942—1944-es évekről pedig a Magyar Szociográfiai Intézet égisze alatt megjelent összeállítás (utolsó füzet 1944. március) tájékoztatót úgy-ahogy.

Nemzeti könyvtárunk az utóbbi években rohamosan, mégis alapos, körültekintő és a lehetséges teljességre törekvő munkával igyekezett a magyar nemzeti bibliográfia meglévő köteteit kiegészíteni, a hiányokat pedig pótolni. Megjelent az RMK új kiadásának, a *Régi Magyar Nyomtatványok* című vállalkozásnak az első kötete, amely bőséges anyagkiegészítésével, korszerű feldolgozási módszerével osztatlan elismerést aratott itthon és külföldön egyaránt, s napvilágot látott *Petrik Géza* négykötetes 1712 és 1860 közötti könyvészetének két kiegészítő kötete is, az ismertetésünk címében jelzett bibliográfia kiadásával pedig megkezdődött az 1921 és 1944 közötti ciklus korszerű feldolgozása. Ez az összeállítás út-

törő jelentősége, feldolgozásának szakcszerű, átgondolt volta miatt megérdemli, hogy a létrejöttében közreműködő bibliográfusokat név szerint is felsoroljuk. A hatalmas munka az *Országos Széchényi Könyvtár* retrospektív bibliográfiai szerkesztőségében készült, *Froemel Károlyné*, *Kiss Dénesné*, *Simon Jánosné* és *Szente Péter* közreműködésével. A tartalmi csoportosítás *S. Lengyel Márta* munkája. A kötetet *Komjáthy Miklósné* szerkesztette, és *Bata Imre*, valamint *Béla Miklós* lektorálta.

A bibliográfiát a kötet használatához szükséges tájékoztató vezeti be. A tartalmi rendezés alapja az *Egyetemes Tizedes Osztályozás*, illetve ennek egyszerűsített változata. A szakcsoportok áttekintését a tartalomjegyzék könnyíti meg. A tartalmuk szerint több tudományághoz sorolható művek esetében a szerkesztők a szerző és a cím, illetve a szerző nélküli munkáknál a cím révén utalnak arra a fejezetre, amelyben a mű teljes leírása megtalálható. A tételek sorrendje a fejezeteken belül a szerzők, illetve a címek, az egyes szerzőknél pedig a címek betűrendje. A címleírások az MSZ. 3424—60 számú *Könyvtári címleírási szabályok* szerint készültek. A bibliográfia a művek 1921 és 1924 közötti összes kiadását egy tételben adja, de *legtöbbször* hivatkozik az 1921 előtti kiadásokra is. A szerző nevének tipográfiai kiemelése nagyon megkönnyíti a tájékozódást. A fordítások az eredeti nyelvű kiadások után következnek. A címváltozatokról a betűrend megfelelő helyén találunk utalást. Az álnéveket, ahol csak lehetséges volt, feloldották. A kötet használatát, kezelhetőségét nagyon megkönnyíti, hogy a tudományos jellegű gyűjtőkötetéről és a szépirodalmi antológiákról analitikus leírások készültek. A kötet végén rövidítésjegyzék és tartalomjegyzék található; a bevezetőben jelzett tárgymutatót azonban hiába kerestük a kötet végén. A betűrendes szerzői és címmutato csak a kiadvány utolsó kötetében jelenik meg, és így a mű használhatósága csak akkor lesz teljesen kifogástalan. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy e hatalmas munka a legnagyobb tudományos felkészültséggel, körültekintéssel és lelkiismeretességgel készült, és méltó nemzeti könyvtárunk hazai jelentőségéhez és nemzetközi súlyához. Megnyugtató, hogy a bibliográfiában szereplő címek végén a raktári jelzetek is ott

találhatók, jelezvén, hogy a bibliográfiában feldolgozott művek túlnyomó többsége megvan a könyvtár állományában. Ami a bibliográfia teljességét illeti, annak ellenőrzése gyakorlatilag csaknem lehetetlen, de valószínűleg nem tévedünk, ha az esetleges hiányzó tételeket csak töredékszázaléknyira becsüljük. Ez gyakorlatilag majd csak a kötet használatakor derülhet ki. Ha van hiány, az leginkább a háború utolsó hónapjaiból származhat, amikor a kötelespéldányszolgáltatás gyakorlatilag szünetelt, és számos alkalomszülte kiadvány csak igen kis példányszámban látott napvilágot.

Néhány, nem lényegi jellegű észrevételünket a következő kötetek érdekében megemlíti. A kötet bevezetője szerint a szépirodalmi antológiáról analitikus címléírás készült. Ez azonban a gyakorlatban nincs mindig így; az analitikus leírás a kisebb terjedelmű munkák esetében nemegyszer elmarad. De itt sem következetesen! A *Jövünk!...* című, mindössze 16 lapos antológiáról nincs például analitikus leírás (84. l.), az ugyanilyen terjedelmű *Lendület* című antológiáról viszont van. Kár, hogy az egyes szerzők műveinek felsorolásakor a címek betűrendjén alapuló sorrend helyett nem az időrendet alkalmazták, így ugyanis elkerülhető lett volna, hogy egy-egy, kötetenként különböző időpontokban megjelent trilógia későbbi kötete előbb szerepeljen a korábbinál, mint történt ez például *Bánffy Miklós* Erdélyi történet című trilógiájának három kötete esetében. Az azonos nevű szerzők különválasztása katalógusokban is, bibliográfiákban is általában a születési-halálozási vagy csak születési évszám, il-

letve a foglalkozás feltüntetésével történik, mint például ebben a kötetben is a *Szász Károly*ok esetében. A munka 16. oldalán azonban ennek ellenkezőjével találkozunk. Itt két szerzőt egynek véve, munkáikat összekeverve, könyvek címeinek betűrendjében találkozunk a bibliográfus *Gulyás Pál* (1881—1963) és a debreceni költő *Gulyás Pál* (1899—1944) munkáival. A felsorolást a bibliográfus *Gulyás Pál* egyik munkája nyitja meg, utána a költő két munkája következik, majd ismét a bibliográfus szerepel két tétellel. A 894.511—312.4/5 „kalandregények, detektívregények, ponyvaregények, népszerű regények, tárcaregények” című fejezet bevezetése a következőket írja: „A fejezetben előforduló álnévfeloldások részben a *Magyar Könyvészet* (1936—1941), részben *Gulyás Pál* álnévlexikona, illetve a *Magyar írók élete és munkái* (1—6. köt.) adatai. Feloldatlanok maradtak a több szerző által párhuzamosan használt álnevek, kivéve azokat, amelyeket a fenti források egy egyedi műre való hivatkozással feloldottak. A névmegállapítás módjáról, illetve a feloldások forrásairól az egyes tételek alatt közölt megjegyzések tájékoztatnak.” Ilyen megjegyzéseket azonban nem mindenütt találunk. Így aztán például *Borg A.*-nak a *Dinamitbanditák* című munka szerzőjének magyar voltára nincs magyarázat! S az ilyen példák nem egyediek.

Előnyére szolgál a hatalmas munkának az, hogy viszonylag kevés benne a sajtóhiba: ami van azonban — főleg az évszámok vonatkozásában —, annál bosszantóbb. A 41. oldalon például a következő címléírást olvashatjuk: *Molnár Béla: Bársony István 1955—1927. Pécs, 1940.* Egyébként hibás maga az 1927-es halálozási évszám is, ez azonban nem a bibliográfia hibája, és nem is sajtóhiba! *Bársony István* az újabb kézikönyvek szerint (*Új Idők Lexikona, Magyar Irodalmi Lexikon, Magyar Életrajzi Lexikon stb.*) 1928-ban hunyt el.

Ismét hangsúlyozzuk: Észrevételeink nem lényegi dolgokat érintenek, és mit sem vonnak le a hatalmas bibliográfiai vállalkozás első kötetének értékéből és használhatóságából. E munka jeles állomása az Országos Széchényi Könyvtár bibliográfiai tevékenységének, és olyan kézikönyv, amely a tájékoztató szolgálatban nélkülözhetetlen, s amelyet mindenki, aki az irodalommal akár hivatásból, akár kedvtelésből foglalkozik, haszonnal forgathat. Szeretnők mielőbb látni a még hiányzó köteteket is! (1980. Országos Széchényi Könyvtár, 647 kéthasábos l., 195 Ft)

G a l a m b o s F e r e n c

